Prof. Dr. İlhan Helvacı

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Miras Hukuku - (28.04.2026) – 2. Dönem - 7. Hafta - 1. Ders

Ret Hakkının Geçmesi

Ret süresi meselesindeyiz ve bununla bağlantılı olarak *"Ret hakkının geçmesi"* kenar başlığı altındaki 608. maddedeyiz.

Şimdi bir örnek düşünelim. Büyükbaba D, onun çocuğu Ç, arkasından da Ç'nin çocuğu T. Yani T, büyükbaba (dede) D'ye oranla torun.

Bay D vefat etti diyelim. Ç babasının mirasını reddedebilir mi? Evet, reddedebilir.

Bir süre sonra Ç ölürse T de babasının mirasını reddedebilir mi? Elbette.

Ancak Ç, henüz babası D'nin mirasını reddedemeden ölürse ne olur? TMK m. 608/f. 1'e göre:

> *"Mirası reddetmeden ölen mirasçının ret hakkı kendi mirasçılarına geçer.*

Görüldüğü üzere bir mirasçı ret müddeti dolmadan vefat ederse, ona ait ret hakkı kendi mirasçılarına geçecektir (TMK m. 608/f. 1).

Peki acaba yukarıdaki örnekte T'nin, D'den Ç'ye intikal eden mirası ret süresi ne kadar? Bunu da alt başlıkta ele alalım.

Ret Hakkını İktisap Eden Mirasçının Ret Süresi

TMK m. 608/f. 2'ye göre:

> *"Bu mirasçılar için ret süresi, kendilerinin mirasbırakanına mirasın geçtiğini öğrendikleri tarihten başlar. Ancak bu süre, kendilerinin mirasbırakanından geçen mirasın reddi için mirasçıya tanınan süre dolmadıkça sona ermez."*

Bu mirasçılar için birinci mirası ret süresi, mirasın kendi mirasbırakanlarına geçtiğini öğrendikleri tarihten itibaren başlayacak (TMK

Prof. Dr. İlhan Helvacı

m. 608/f. 2, c.1); ancak bu süre, ikinci mirası ret süresi dolmadan sona ermeyecektir (TMK m. 608/f. 2, c. 2).

Kanun koyucunun bu yönde bir düzenlemeye gitmesi fikrimizce de isabetlidir. Zira bir mirasçıdan, kendi *mirasbırakanına geçen* bir tereke hakkında kısa sürede bilgi sahibi olmasını beklemek doğru değildir. Dolayısıyla daha kendi *mirasbırakanından geçen tereke* hakkındaki düşünme süresi tamamlanmadan, kendi *mirasbırakanına geçen tereke* hakkında bir karar vermeye zorlanmaması daha isabetli olacaktır.

Bu noktada bir hususu vurgulamak isterim. Ç:

1-) Kendi babasına intikal eden (birinci) mirası reddedebilir. Çünkü babası ret hakkını kullanamadan vefat etti. Bu hak ona geçti.

2-) Kendi babasından intikal eden (ikinci) mirası da reddedebilir.

Yani her 2 mirası da reddetmek hakkına sahiptir.

3-) Birinci mirası reddedip, ikinci mirası reddetmeyebilir mi? Evet. Bu imkâna da sahip.

4-) Birinci mirası reddetmeyip ikinci mirası reddedebilir mi?

Hayır böyle bir hakka sahip değil.

Çünkü T, Ç'ye kalan birinci mirası ret hakkına, ancak Ç'nin mirasını (yani ikinci mirası) reddetmediği takdirde sahip olabilir.

Demek ki 608. maddenin 1. ve 2. fıkraları böyle.

Ret Nedeniyle Mirasçı Olanın Ret Süresi (TMK m. 608/f. 3)

Gelelim şimdi 608. maddenin 3. fıkrasına.

Örneği şöyle kuralım. M vefat etmiş, geride çocuklarından Ç1 ve Ç2 var. Ç1'in altsoyu T1 var. Ç2'nin altsoyu T2 var. Ç1 mirası reddetmiş.

Mirasın reddinin temel sonucu ne? Biz detaylarını göreceğiz ama mirasın reddinin temel sonucu Türk Medeni Kanununun *"Mirasçılardan biri tarafından ret"* kenar başlığını taşıyan 611. maddesinde şöyle düzenlenmiş. Fıkra 1'e göre:

Prof. Dr. İlhan Helvacı

> *"Yasal mirasçılardan biri mirası reddederse onun payı, miras açıldığı zaman kendisi sağ değilmiş gibi, hak sahiplerine geçer."*

Yani kural çok basit. Mirası reddeden kişi, mirasbırakandan önce ölmüş gibi kabul edilir. Onun yerini kendi altsoyu alır. M'nin mirasını çocuğu Ç1 reddetti. Onun yerini altsoyu olan T1 alacak. T1 mirası reddedebilir mi? Evet reddedebilir.

Bu olasılıkta ret süresi nereden itibaren başlar? TMK m. 608/f. 3'e göre:

> *"Ret sonucunda miras daha önce mirasçı olmayanlara geçerse; bunlar için ret süresi, önceki mirasçılar tarafından mirasın reddedildiğini öğrendikleri tarihten itibaren işlemeye başlar."*

Ama tabii madde yine tam manasıyla aslında açık değil. Neyi eklemek lazım o maddenin içerisine? T1'in, öncelikle Ç1'in M'nin mirasını reddettiğini öğrenmesi lazım. Bir de mirasın kendisine geçtiğini öğrenmesi lazım. Yani kendisinin M'ye karşı mirasçı sıfatına sahip olduğunu öğrenmesi lazım.

Bunu yıllar sonra da öğrenmiş olabilir. Örneğin T2'nin, Ç1'in M'nin mirasını reddettiğini öğrenmiş olduğunu varsayalım. Yıllar sonra da kendisinin biyolojik babasının Ç2 değil de, Ç1 olduğunu öğrendiğini varsayalım. Süre nereden itibaren başlar?

Sadece mirasın Ç1 tarafından reddedildiğini öğrendiği andan itibaren mi? Hayır T2'nin ayrıca kendisinin Ç1'in mirasçısı olduğunu dolayısıyla da onun mirası reddetmesi üzerine M'ye mirasçı olduğunu öğrendiği andan itibaren başlar.

Dolayısıyla ret sonucunda miras daha önce mirasçı olmayanlara geçerse; bunlar için ret süresi, önceki mirasçılar tarafından mirasın reddedildiğini ve mirasın kendilerine geçtiğini öğrendikleri tarihten itibaren işlemeye başlar.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

Ret Hakkının Düşmesi

Çeşitli ihtimaller var. Teker teker bakalım.

Ret Süresinin Geçmesi

Şimdi Medenî Kanun m. 610/f. 1 diyor ki:

> *"Yasal süre içinde mirası reddetmeyen mirasçı, mirası kayıtsız şartsız kazanmış olur."*

Bu hüküm açık. Süresi içinde mirası reddetmeyen mirasçı ret hakkını yitirir. Mirası ölüm anında zaten iktisap etmişti. Bu bir geçici iktisap hali idi. Ret süresi geçip ret hakkını yitirince artık bu geçici iktisap hali kesin bir iktisap haline dönüştü. Ta nereden itibaren başlayarak. Ölüm anından itibaren başlayarak.

Ret Hakkından Feragat

Bir mirasçı örneğin mirasbırakanın alacaklılarına karşı, mirası kabul açıklamasında bulunarak ret hakkını yitirmiş olabilir. Aslında bu olasılıkta "mirası kabul" ifadesi yerine "mirası ret hakkından feragat" ifadesini kullanmak daha isabetli olur.

Çünkü bizim hukuk sistemimizde "mirası kabul" diye bir kavram prensip itibariyle yok. Çünkü miras kendiliğinden intikal ediyor. Ama mirasın teknik olarak kabul edildiği haller de var mı? Var. Daha sonra anlatacağımız, resmi defter tutma çerçevesinde örneğin, mirasçıların mirası kabul açıklamasında bulunmaları mümkün.

Ama normal şartlar altında mirasçıların mirası kabul ettiklerine dair bir irade açıklamasında bulunmalarına gerek yok. Miras kendiliğinden intikal ediyor. Dolayısıyla, mirasçının ret süresi içerisinde, örneğin mirasbırakanın alacaklılarına karşı, *"Ben mirası kabul ediyorum."* şeklinde açıkça beyanda bulunması, hangi sonucu doğurur? Ret hakkının düşmesi, ret hakkının yitirilmesi sonucunu doğurur. Bu "mirası kabul" açıklamasını "ret hakkından feragat" olarak nitelendirmek daha isabetli olur.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

Tereke İşlerine Karışma Nedeniyle Ret Hakkının Düşmesi

a. Genel Olarak

Şimdi gelelim 2. fıkraya. *"Ret hakkının düşmesi"* kenar başlığı altındaki 610. maddenin 2. fıkrası:

> *"Ret süresi sona ermeden mirasçı olarak tereke işlemlerine karışan, terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapan ya da tereke mallarını gizleyen veya kendisine maleden mirasçı, mirası reddedemez."*

Hükümdeki "ya da" ifadesinden sonraki kısım "cezai şekilde ret hakkının yitirilmesi". Tereke mallarını gizleyen veya kendisine maleden mirasçı, mirası reddedemez. Ona az sonra değineceğim.

Benim şu anda değinmek istediğim nokta hangisi? Tereke işlerine karışma. Bakınız kanun koyucu diyor ki: Ret süresi sona ermeden

- tereke işlemlerine karışan,
- terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya
- mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapan

mirasçı, mirası reddedemez.

Mirasçının bir eyleminin tereke işlerine karışma hali oluşturup oluşturmadığını ele alırken iki şekilde hareket etmek mümkün.

Bir görüş diyor ki bu işlemi gerçekleştiren kişinin iradesini, ne düşündüğünü, amacını saptamak lazım. Eğer amacı terekeyi sahiplenmekse o zaman ret hakkını kaybetmiştir. Eğer amacı terekeyi sahiplenmek değilse o zaman ret hakkını yitirmemiştir.

Yani bazı yazarlar subjektif kritere göre değerlendirme yapılmalı diyor. Yargıtay'ın kararlarının da bu yönde olduğunu söylemek mümkün.

Şimdi bir kişinin gerçek iradesinin hangi yönde olduğunu saptamak hakikaten çok güç, değil mi?

Prof. Dr. İlhan Helvacı

Bir de objektif kriteri esas alalım diyen yazarlar var. Onlar da prensip itibariyle neye dayanıyorlar? Diyorlar ki mirasçının arzusunu, amacını saptamaya gerek yok. Onun davranışının güven teorisi çerçevesinde dürüst, namuslu, ahlaklı, somut olaydaki şartları bilen veya bilmesi gereken üçüncü kişiler tarafından nasıl anlaşılması gerektiğine bakmak lazım:

- Üçüncü kişiler onun bu davranışını *"Bu kişi böyle davrandığına göre terekeye sahip çıkmak arzusundadır."* şeklinde yorumlamakta haklı iseler mirasçının mirası ret hakkını yitirdiğini kabul etmek gerekir.

- Üçüncü kişiler onun bu davranışını, *"Bu kişi böyle davrandığına göre terekeye sahip çıkmak arzusundadır."* şeklinde yorumlamakta haklı değillerse, o zaman burada artık tereke işlerine karışmadan bahsedilemez dolayısıyla da mirasçının mirası ret hakkını yitirdiği kabul edilemez.

Yani bu ikinci görüşte, sözleşmeler hukuku alanındaki, irade beyanlarının yorumunda kullandığımız güven teorisini, burada da bu şekilde uyguluyoruz diyebiliriz.

b. Terekenin Olağan Yönetimi Niteliğindeki İşler

Bu çerçevede şunları söylüyoruz. Terekenin yönetimi için olağan işler var. Mirasbırakanın işlerinin yönetilmesi için yapılması gereken işler var.

Örneğin malların çalınmaması için önlem alınması gerekiyor. Bu tereke işlerine karışma sayılmaz. Değil mi?

Terekedeki malların korunması için deftere geçirilmesi gerekiyor. Bu da tereke işlerine karışma sayılmaz.

Mirasbırakanın bir işletmesi var. Bu işletmenin doğmuş vergi borçları var. Bu vergi borçlarının vergi cezası ya da temerrüt faizine maruz kalınmaması için bir an önce ödenmesi gerekiyor. Bunlar ödeniyor. Bunlar terekenin olağan yönetimi niteliğinde işler.

Terekede birtakım taşınmaz malvarlığı değerleri olsun. Bunların acilen onarıma ihtiyacı olsun. Örneğin çatıdaki bakımsızlık nedeniyle

Prof. Dr. İlhan Helvacı

yağmur suları eve giriyor. Ya da evde su boruları patlamış evi su basmak üzere. Önlem alınmadığı takdirde tereke malının zarar göreceği açık.

Acil onarımlar da tereke işlemlerine karışma niteliğinde değildir. Bunlar da terekenin olağan yönetimi niteliğindeki işlerdir.

c. Terekenin Olağan Yönetimini Niteliğinde Olmayan İşler

Ama mirasbırakanın vefatından sonra mirasçılardan birisinin paylaşma (=taksim) davası açması ya da miras sebebiyle istihkak davası açması, ölüme bağlı bir tasarruf için iptal davası açması veya saklı payının ihlal edildiği iddiasıyla tenkis davası açması, miras payını devretmesi, mirasın rızai taksimine katılması, tereke alacaklarını tahsil etmeye kalkışması, terekedeki bir malı satmaya kalkışması hâlinde ne diyeceğiz?

O zaman diyeceğiz ki bütün bu işlemler terekenin olağan yönetimini aşan işlemlerdir. Tereke işlemlerine karışma anlamına gelir.

Bu gibi işlemler mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanların dışında kalan işlemlerdir.

Dolayısıyla bu noktada artık neye karar vermek gerekir? Bu gibi davranışlarda bulunan, bu gibi işlemlerde bulunan mirasçıların mirası ret haklarını yitirdiklerini kabul etmek gerekir.

d. Ret Hakkının Cezalandırıcı Şekilde Yitirilmesi (Cezai Kayıp)

Gelelim şimdi cezalandırıcı şekilde ret hakkının yitirilmesine. Yani cezai kayba. Cezai kayıpta ne var? Bir tereke malını kişinin kendi zimmetine geçirmesi var. Bir tereke malını ketmetme, gizleme olgusu var. Nerede yazıyordu hatırlarsanız? 610. maddenin 2. fıkrasında. Bakınız m. 610/f. 2:

> *"Ret süresi sona ermeden … tereke mallarını gizleyen veya kendisine maleden mirasçı, mirası reddedemez."*

Demek ki kanun koyucu bir cezalandırıcı kayıp öngörüyor.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

Bu hükmün uygulanabilmesi için mirasçının ne yapması lazım? Öncelikle (1) bir malı gizlerken veya zimmetine geçirirken o malın terekeye ait olduğunu bilmesi gerekir. Ayrıca (2) mirasçının bu eylemi kasten gerçekleştirmiş olması lazım. Bir de (3) bu malın az ya da çok bir değeri olması lazım.

Yani malın bir tereke malı olduğunu bilmeli, bunu kasten gizlemeli ya da bunu kasten zimmetine geçirmeli ve bu malın az ya da çok bir değeri olmalı. Az ya da çoktan kastım ise basit bir hatıra değerinden fazla bir değerinin olması. Örneğin eski bir kravat ya da gömleğin, eski bir kitap ya da fotoğrafın, mirasbırakandan kalan basit bir hatıra olarak alınması bu kapsama girmemeli diyoruz. Alınan eşyanın bir maddi değeri olmalıdır diyoruz.

e. Zamanaşımı veya Hak Düşürücü Süresinin Geçmesini Engellemek İçin Açılan Davalar ya da Yapılan Takipler

Şimdi 610. maddenin 3. fıkrasına değinmem lazım. Hak düşürücü sürenin geçmesini ya da zamanaşımının geçmesini engellemek için dava açılması, icra takibi yapılması hâlinde acaba mirasçılar mirası ret haklarını yitirirler mi? Hayır yitirmezler. Zira TMK m. 610/f. 3 diyor ki:

> *"Zamanaşımı veya hak düşümü sürelerinin dolmasına engel olmak için dava açılması ve cebrî icra takibi yapılması, ret hakkını ortadan kaldırmaz."*

Burada çünkü amaç hangi yönde? Burada amaç örneğin terekedeki bir yenilik doğuran hakkın yitirilmesini engellemek yönünde. Terekedeki bir alacağın zamanaşımına uğramasını engellemek yönünde.

Mirasçılar bu davayı açmadığı takdirde bir yenilik doğuran hak ile ilgili hak düşürücü süre dolacak ve o hak sona erecek. Örneğin murise ait olup mirasçılarına intikal eden bir önalım hakkı düşecek (TMK m. 733/f. 4).

Örneğin mirasçılar terekeye ait bir alacak ile ilgili bir davayı açmadığı takdirde veya icra takibini yapmadığı takdirde alacak zamanaşımına uğrayacak. Karşı tarafın eline zamanaşımı savunmasında bulunma hakkı geçecek.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

Bunları engellemek maksadıyla yapılan böyle işlemler, dava açmak veya icra takibi yapmak, mirasçıların ret haklarını yitirmelerine neden olmuyor diyoruz.

Böylece iradi (gerçek) reddi bitirdik. Şimdi geliyoruz nereye? Hükmî redde.

Hükmî Ret

Şimdi bir terekenin borca batık olduğunu varsayalım.

Kanun koyucu mirasçıları korumak adına diyor ki: *"Ben bir karine yaratıyorum. Hükmi ret karinesi yaratıyorum. Eğer tereke borca batıksa ve bu durum mirasbırakanın çevresince biliniyorsa veya bu konuda resmî bir saptama, resmî bir tespit varsa, örneğin mirasbırakan zaten sağlığında iflas etmiş ise veya aleyhine aciz vesikası alınmış bir kişi ise artık mirasçıların mirası reddettiğini kabul ediyorum."* diyor.

Bakınız neredeyiz? Tekrar m. 605'teyiz. Bu kez 2. fıkrasındayız:

> *"Ölümü tarihinde mirasbırakanın ödemeden aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras reddedilmiş sayılır."*

Mirasçıların bir şey yapmasına gerek var mı? Hiçbir şey yapmalarına gerek yok. Eğer tereke borca batıksa, örneğin mirasbırakanın ölümünde onun ödemeden aczi açıkça belli ise yani bu durum mirasbırakanın çevresince zaten biliniyorsa veya resmen tespit edilmiş ise, yani mirasbırakan zaten müflis bir kişi ise veya aleyhine aciz vesikası alınmış bir kişi ise miras reddedilmiş sayılır. Mirasçıların hiçbir şey yapmalarına gerek yok.

Hükmî rette bir mahkemeye müracaat zorunluluğu yok. Dolayısıyla bir azami süre de yok. Ama hükmî reddin şartlarının gerçekleştiği bir tespit davasına konu edilebilir mi? Yani terekenin borca batık olduğunun ve hükmî reddin şartlarının gerçekleştiğinin tespiti talep edilebilir mi? Evet, talep edilebilir. Gelecekteki uyuşmazlıkları engellemek adına böyle bir davanın açılması ve dinlenmesi mümkün müdür? Evet. Yeter ki mirasçıların böyle bir tespit davası açmakta hukuki menfaatleri mevcut olsun.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

Mirasçılar bir tespit davası açmamış olabilirler ama buna rağmen murisin borçları nedeniyle aleyhlerine dava açıldığında terekenin borca batık olduğunu ve bu durumun resmen sabit olduğunu veya mirasbırakanın çevresince bilindiğini savunma olarak ileri sürebilirler. Bu da mümkündür diyoruz.

Görüldüğü üzere hükmi ret karinesi uyuşmazlıklara neden olabilir. Örneğin avukatlık yapacaksanız bizim size tavsiyemiz müvekkillerinize, hükmi reddin şartları gerçeklemiş olmasına rağmen, mirası iradi olarak da reddetmeleri yönünde telkinde bulunmanızdır. İradi ret yoluna giderlerse kendilerini gelecekte ortaya çıkabilecek tüm uyuşmazlık ve tartışmalardan korumuş olurlar.

Hükmi Redde Rağmen Mirasın Kabulü

Hükmî ret ihtimalinde mirasçılardan birisi çıkıp veya hepsi çıkıp *"Biz mirası kabul ediyoruz."* diyebilirler mi? Diyebilirler.

İşte hatırlarsanız kural olarak mirasın kazanılması için kabule gerek yok ama istisnaları var demiştim. Böyle bir durumda mirasın geçişi için mirasın kabulü şart. Evet örneğin tereke borca batık, bu durum resmen sabit, karine olarak mirasın reddi ile karşı karşıyayız. Ama bir mirasçı *"Bir dakika ben mirasçılardan biri olarak mirası kabul ediyorum."* veya tüm mirasçılar *"Bir dakika biz tüm mirasçılar olarak mirası kabul ediyoruz."* diyebilir.

"Hocam niye böyle bir şey yapsınlar ki" dediğinizi duyar gibi oluyorum. Evet gerçekten de mantık dışı gibi görünüyor ama olasılıklar dâhilinde olduğu için bunu da söylememiz gerekiyor. Kişiler şunu demiş olabilirler: *"Babamızın borcu, bizim namusumuzdur. Biz onun borçlarını ödeyeceğiz. Dolayısıyla mirası kabul ediyoruz."*

Mal Ortaklığındaki Özel Hüküm

> İstisnai bir durum ama bir şeyi daha söylemekte fayda var. Şimdi örneğin borca batık bir tereke var. Mirasçılardan birisi de mirası kabul etmek istiyor. Ama evli ve eşi ile aralarındaki mal rejimi de mal ortaklığı.
>
> Ne yapıyor kanun koyucu? Böylesine mal ortaklığı rejimine tâbi kişilerin mirası retleri bakımından da mirası kabulleri bakımından da diğer eşin iznini şart koşuyor. Eğer buna olanak yoksa ya

Prof. Dr. İlhan Helvacı

da eş haklı bir sebep olmaksızın bu izni vermiyorsa da mahkemenin kararının onun irade açıklamasının yerine geçmesine imkân sağlıyor.

"Mirasın kabulü veya reddi" kenar başlığı altındaki TMK m. 265'e bakmamız lazım. Fıkra 1'e göre:

> *"Eşlerden biri, diğerinin rızası olmaksızın ortaklık mallarına girecek olan bir mirası reddedemeyeceği gibi, tereke borca batıksa mirası kabul de edemez"*

2. fıkrayı da hatırlatayım:

> *"Diğer eşin rızasının alınmasına olanak bulunamazsa veya bu konudaki istem onun tarafından haklı sebep olmaksızın reddedilirse, istem sahibi eş kendi yerleşim yeri mahkemesine başvurabilir."*

Dolayısıyla 265. maddeyi de sizlere hatırlatmış oluyoruz.

***

Prof. Dr. İlhan Helvacı